

**НАПРАМКІ ПАДРЫХОТЎКІ БУДУЧЫХ ВЫХАВАЛЬНІКАЎ ДАШКОЛЬНАЙ
АДУКАЦЫІ ДА АЖЫЦЦЯЎЛЕННЯ АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ ВА ЁСТАНОВАХ
ДАШКОЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ**

*DIRECTIONS FOR THE PREPARATION OF THE FUTURE TUTORS OF
PRESCHOOL EDUCATION TO IMPLEMENT THE EDUCATIONAL PROCESS IN
PRESCHOOL EDUCATION IN THE BELARUSIAN LANGUAGE*

В.М.Анцыпіровіч, V.M.Antsyrovich
канд.пед.навук, дацэнт
БДПУ, Мінск

У артыкуле паказаны асноўныя накірункі падрыхтоўкі студэнтаў, якія навучаюцца па спецыяльнасці “Дашкольная адукацыя” да ажыццяўлення адукацыйнага працэсу ва ўстановах дашкольнай адукацыі на беларускай мове.

The article shows the main directions of training students who are trained in the specialty "pre-School education" to the implementation of the educational process in pre-school institutions in the belarusian language.

Ключавыя словы: дашкольная адукацыя; прафесійна-маўленчая гатоўнасць педагога; кампетэнтнасць; вучэбныя дысцыпліны.

Keywords: preschool education; professional and speech readiness of the teacher; competence; educational disciplines.

Сярод мэт устойлівага развіцця асобая значнасць належыць мэце “Забеспячэнне ўсеахопнай і справядлівай якаснай адукацыі і заахвочванне магчымасці навучання на працягу ўсяго жыцця для ўсіх”. Яна раскрываецца ў шэрагу задач, якія датычацца, у тым ліку, і дашкольнай адукацыі: “Забяспечыць, каб усе дзяўчынкі і хлопчыкі мелі доступ да якасных сістэм развіцця, догляду і дашкольнага навучання дзяцей малодшага ўзросту, з тым каб яны былі гатовыя да атрымання пачатковай адукацыі”. Яшчэ ў адной з задач акцэнтуюцца ўвага на неабходнасці набыцця ведаў і навыкаў, якія датычацца ўсведамлення каштоўнасці культурнай разнастайнасці і ўкладу культуры ў ўстойлівае развіццё.

Задача атрымання якаснай дашкольнай адукацыі з улікам яе арыентаванасці на агульначалавечыя і нацыянальныя каштоўнасці спараджае адпаведныя задачы ў падрыхтоўцы педагогічных работнікаў дашкольнай адукацыі ва УВА. У існуючай сітуацыі дзяржаўнага руска-беларускага асіметрычнага двухмоўя ў працы ўстановы вышэйшай адукацыі маецца неабходнасць улічваць і рускамоўнае асяроддзе сённяшняй моладзі, і неабходнасць такой прафесійнай яе падрыхтоўкі, якая дазволіць ажыццяўляць адукацыйны працэс ва ўстанове дашкольнай адукацыі з улікам сацыялінгвістычнай сітуацыі ў нашай краіне. Таму мае рацыю весці размову пра фарміраванне прафесійна-маўленчай гатоўнасці педагога (паводле А.М.Богуш, Т.М.Коцік, Н.С.Старжынскай) да навучання дзяцей беларускаму маўленню і арганізацыі адукацыйнага працэса ва ўстановах дашкольнай адукацыі на беларускай мове.

Прафесійна-маўленчая гатоўнасць выхавальніка ўключае шэраг кампетэнцый, сярод іх: лінгвістычная – веданне рускай і беларускай моў, здольнасць ажыццяўляць іх параўнальны аналіз на любым узроўні – фанетычным, лексічным, граматычным; камунікатыўная – здольнасць да зносін на рускай і беларускай мовах як

ў нерэгламентаванай дзейнасці, так і ў працэсе спецыяльных заняткаў; лінгвадыдактычная – здольнасць выкарыстоўваць на практыцы палажэнні метадычнай навукі аб навучанні дзяцей роднай і другой мовам; народазнаўчая – наяўнасць ведаў аб гістарычным мінулым сваёй краіны і яе сучаснасці, побыце, культуры, звычаях і традыцыях народа.

Асноўнымі накірункамі фарміравання гэтых кампетэнцый у адукацыйным працэсе факультэта дашкольнай адукацыі БДПУ з'яўляецца вучэбная, вучэбна-даследчая, выхаваўчая работа.

У вучэбнай рабоце гэта рэалізавана праз адпаведны змест адукацыі, які на сённяшні момант рэгламентуецца вучэбным планам, створаным у 2013 годзе. Ахарактарызуем з пункту гледжання гэтай накіраваннасці вучэбныя дысцыпліны спецыяльнасці «Дашкольная адукацыя».

Першая група вучэбных дысцыплін выкладаецца на беларускай мове, гэта: «Беларуская мова» (выпрацоўвае ў студэнтаў умення эфектыўна карыстацца беларускай вуснай і пісьмовай мовай;рыхтуе студэнтаў да фарміравання ў дзяцей дашкольнага ўзросту беларускамоўных арфаэпічных навыкаў, узбагачэння беларускамоўнага слоўнікавага запасу дзяцей; раскрывае спецыфіку выкарыстання лексічных і фразеалагічных адзінак у вусным маўленні дзяцей дашкольнага ўзросту і тыповыя памылкі у беларускім вусным маўленні дашкольнікаў); «Дзіцячая літаратура: айчынная дзіцячая літаратура» (забяспечвае як непасрэднае авалодванне студэнтамі літаратурнымі творамі – ад фальклору да сучаснасці, так і навыкамі аналізу мастацкага твора, уменнямі вызначаць яго пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял, узбагачае эмацыянальна-каштоўнасці і творчы вопыт студэнтаў); «Развіццё беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту» (забяспечвае авалодванне сістэматызаванымі навуковымі ведамі пра развіццё маўлення і беларускамоўных зносін дзяцей дашкольнага ўзросту ва ўмовах блізкароднаснага білінгвізму, метадыкай развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту). Па апошняй з дысцыплін, якая носіць метадычны характар і накіравана фарміраванне, у першую чаргу, лінгвадыдактынай кампетэнтнасці, прадугледжаны не толькі лекцыйныя і практычныя заняткі, але і правядзенне лабараторных заняткаў на базе ўстаноў дашкольнай адукацыі.

Асабліва неабходна падкрэсліць, што выкладанне дадзенай дысцыпліны на факультэце дашкольнай адукацыі забяспечваецца вядомымі ў краіне і за яе межамі навукоўцамі ў галіне развіцця дзіцячага маўлення – доктарам педагагічных навук, прафесарам Н.С. Старжынскай (аўтар больш чым за 400 навуковых і метадычных публікацый, распрацоўчык канцэпцыі нацыянальна-моўнай адукацыі дзяцей дашкольнага ўзросту і адпаведных раздзелаў вучэбнай праграмы дашкольнай адукацыі), кандыдатам педагагічных навук, дацэнтам, загадчыкам кафедры метадык дашкольнай адукацыі Д.М. Дубінінай (аўтар больш чым за 200 адпаведных публікацый). Гэтымі аўтарамі створаны вучэбна-метадычны комплекс па дадзенай дысцыпліне, а таксама тры вучэбна-метадычных дапаможніка для студэнтаў спецыяльнасці «Дашкольная адукацыя».

Другая група вучэбных дысцыплін, якія садзейнічаюць фарміраванню, галоўным чынам, народазнаўчай кампетэнтнасці будучых выхавальнікаў, выкладаецца на рускай мове. У іх змест арганічнай часткай уваходзяць тэмы, якія раскрываюць пытанні распрацоўкі тэорыі прадмета ў працах айчынных аўтараў або нацыянальную спецыфіку мастацкіх з'яў.

Сярод іх – «Педагогіка», дзе адпаведныя пытанні традыцыйна разглядаюцца ў раздзеле «Гісторыя адукацыі», а ў раздзеле «Педагогічныя сістэмы і тэхналогіі» – сучасныя айчынныя педагогічныя тэхналогіі дашкольнай адукацыі.

У вучэбнай дысцыпліне «Дашкольная педагогіка» разглядаюцца тэмы, прысвечаныя народнай педагогіке, выхаванню асноў патрыятызму і грамадзянскасці, тэарэтычным асновам эстэтычнага выхавання, краязнаўчаму падыходу ў азнаямленні дашкольнікаў з сацыяльнай рэчаіснасцю.

Пры вывучэнні студэнтамі метадык дашкольнай адукацыі (метадык развіцця маўлення, фарміравання элементарных матэматычных уяўленняў, фізічнага выхавання, азнаямлення з прыродай, кіраўніцтва выяўленчай дзейнасцю, музычнага выхавання дзяцей дашкольнага ўзросту) разглядаюцца пытанні іх станаўлення і развіцця ў нашай краіне.

Паколькі вывучэнне метадыкі кіраўніцтва выяўленчай дзейнасцю і метадыкі музычнага выхавання непарыўна звязана з азнаямленнем студэнтаў з мастацкімі з’явамі, у змесце дадзеных вучэбных дасцыплін прадугледжана разгляданне тэм, якія датычацца дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Беларусі (нацыянальная вышыўка, ткацтва, беларускі роспіс, дываны, пляценне з саломкі, лазы, ільновалакна, асакі) і беларускага музычнага фальклору (нацыянальныя асаблівасці музычнай мовы, жанраў, інструментаў і інш.).

Трэцяя група з разглядаемых вучэбных дысцыплін падрыхтоўкі мае яскрава акрэсленую практычную накіраванасць, пры вувучэнні дадзеных дысцыплін фарміруюцца разнастайныя практычныя ўменні і навыкі студэнтаў. Пры гэтым разнастайныя з’явы нацыянальнай культуры з’яўляюцца ў дадзеным выпадку незаменным матэрыялам. Гэта беларускія народныя гульні («Развіццё гульнявой дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту»); літаратурныя («Выразнае чытанне»), песенныя і танцавальныя ўзоры («Хор», «Рытміка»); народны тэатр «Батлейка» («Тэатральная дзейнасць ва ўстанове дашкольнай адукацыі»), ткацкія вырабы, вырабы з саломкі і ўзоры беларускага роспісу (факультатывы «Дзіцячае ручное ткацтва», «Практыкум па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве»).

З мэтай больш эфектыўнага фарміравання лінгвістычнай і камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў па вучэбных дысцыплінах, якія выкладаюцца на сённяшні дзень на рускай мове, на факультэце створаны адпаведныя беларускія тэрміналагічныя слоўнікі, вядзецца праца па распрацоўцы шырокага кола практычных і даследчых заданняў, якія будуць стымуляваць студэнтаў як да больш шырокага ўжывання беларускай мовы, так і да выкарыстання нацыянальна спецыфічнага матэрыялу ва ўласных «метадычных скарбонках».

Істотную ролю ў метадычнай падрыхтоўцы будучых педагогаў адыгрывае выкарыстанне метадычных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў для педагогічных работнікаў устаноў дашкольнай адукацыі, вучэбных дапаможнікаў для дзяцей дашкольнага ўзросту падчас правядзення практычных і лабараторных заняткаў, праходжання студэнтамі практыкі. Значная частка гэтых дапаможнікаў (каля 20 за апошнія 5 гадоў) створана выкладчыкамі факультэта дашкольнай адукацыі БДПУ, а гэта азначае, што студэнт мае магчымасць атрымаць метадычныя рэкамендацыі по рабоце с дзецьмі дашкольнага ўзросту «з першых рук», часам атрымліваючы і матэрыял, які толькі яшчэ знаходзіцца ў аўтара ў распрацоўцы.

Значнай часткай падрыхтоўкі спецыялістаў з’яўляецца практыка ва ўстановах дашкольнай адукацыі. Падчас праходжання вытворчай практыкі (3 курс) студэнтамі арганізуецца адпаведная праца с дзецьмі дашкольнага ўзросту – ад спецыяльна арганізаваных заняткаў па развіцці беларускага маўлення, арганізацыі

нерэгламентаванай дзейнасці дзяцей, да правядзення фальклорных забаў і святаў. З 2016 года у праграму перададдипломнай практыкі ўключана заданне па правядзенні ва ўстанове дашкольнай адукацыі спартыўнага мерапрыемства «Беларусіада», якое ставіць мэтай прапаганду беларускіх народных спартыўных гульняў.

Разглядаемая праблематыка прысутнічае і ў вучэбна-даследчай рабоце студэнтаў і магістрантаў. Магчымасці для паглыбленага вывучэння і распрацоўкі студэнтамі шэрагу пытанняў, якія датычыцца навучання дзяцей дашкольнага ўзросту беларускаму маўленню (у тым ліку, у сітуацыі блізкароднаснага двухмоў'я), выхавання патрыятызму праз выкарыстанне разнастайных сродкаў, фарміравання ўяўленняў дзяцей аб прыродзе роднага краю, з'явах беларускай культуры адлюстраваны ў тэматыцы курсавых (больш за 20 тэм) і дыпломных работ (5 тэм).

Дадзеная праблематыка выклікае і зацікаўленасць студэнтаў магістратуры спецыяльнасці «Тэорыя і методыка дашкольнай адукацыі»: у 2017 г. выкананы 2 магістарскія дысертацыі, прысвечаныя фарміраванню каштоўнасных адносін да роднай мовы ў дзяцей старшага дашкольнага ўзросту і далучэнню дзяцей старшага дашкольнага ўзросту да беларускага танцавальнага мастацтва, ячшэ 2 работы рыхтуюцца да абароны у 2018 і 2019 годзе.

Зацікаўленасць пытаннямі далучэння дашкольнікаў на нацыянальнай культуры адбілася і на працы студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі факультэта «Дзіця ў сучасным грамадстве: выхаванне, развіццё, адукацыя», што дазволіла ўдзельнікам СНДЛ ў 2017 годзе атрымаць грант Мінгарвыканкама на правядзенне навукова-даследчай работы «Змест і методыка выкарыстання беларускіх народных гульняў у фізічным выхаванні дзяцей дашкольнага ўзросту» (у рамках праекта БДПУ «Беларусіада»).

Значная ўвага ў падрыхтоўцы спецыялістаў ў дзеннай форме атрымання адукацыі надаецца выхаваўчай рабоце, якая увасабляецца ў формах, прывабных для сучаснай моладзі. Сярод станоўчых прыкладаў можна назваць шэраг мерапрыемстваў мінулага навучальнага года: арганізацыя ўдзельнікамі валанцёрскага клуба факультэта дашкольнай адукацыі «Добрае сэрца» фальклорных святаў («Каляды» ва УАЗ «4-я гарадская дзіцячая клінічная бальніца г. Мінска», «Масленіца» ў ДУ «Псіханеўралогічны дом-інтэрнат для састарэлых і інвалідаў № 1», «Гуканне вясны» ў Мінскім заапарку); удзел студэнцкага тэатра «Адраджэнне Батлейкі» ў IV Міжнародным Калядным фестывалі батлеечных і лялечных тэатраў «Нябёсы» (студзень 2018) і IV Адкрытым рэгіянальным фестывалі батлеечных тэатраў «Чароўны свет батлейкі» (май 2018), у Дне вышыванкі, арганізаваным пад эгідай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, у святкаванні Дня моладзі, арганізаванага ў рамках XXVII Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску»; удзел студэнтаў факультэта у прэзентацыях факультэта і правядзенні майстар-класаў для замежных гасцей БДПУ, у крэатыўных праектах БДПУ «Беларусіада» (май 2017) і «Гарбузовы фэст» (кастрычнік 2017, верасень 2018), у Нацыянальным фінале XXVII Міжнароднага міжвузаўскага конкурсу грацыі і артыстычнага майстэрства «Каралева Вясна-2018» (студэнтка факультэта дашкольнай адукацыі, абраўшы для сваёй візітоўкі нацыянальна афарбаваны вобраз, стала «Міс Зачараванне») і інш.

Такім чынам, змест і формы арганізацыі адукацыйнай работы са студэнтамі факультэта дашкольнай адукацыі, кадравы і навукова-метадычны патэнцыял факультэта дазваляюць забяспечыць гатоўнасць будучых выхавальнікаў да арганізацыі адукацыйнага працэсу ва ўстановах дашкольнай адукацыі з улікам сучаснай сацыялінгвістычнай сітуацыі.

1. Бабунова, Е.С. Методика становления этнокультурной образованности детей дошкольного возраста / Е.С.Бабунова // Начальная школа плюс До и После. – 2009. – № 6. – С.21-25.
2. Жук, А. И. Система педагогического образования Республики Беларусь: достижения, трудности, перспективы / А. И. Жук, А. В. Торхова // Адукацыя і выхаванне. – 2014.– № 10. – С. 19 – 25.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ